

Türkiye'deki Hakemli Hemşirelik Dergilerinde 2007-2012 Yılları Arasında Yayınlanan Araştırmaların Bazı Özellikleri: Bir Durum Saptama

Some Features of The Researches Published in Refereed Nursing Journals in Turkey Between 2007 and 2012

Emine ŞEN*, Zekiye KARAÇAM**, Hüsnüye ÇALIŞIR***, Seher SARIKAYA BUDAK*

İletişim/Correspondence: Emine ŞEN Adres/Address: Adnan Menderes Üniversitesi Söke Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü
Yenikent mh. 89 sk. No: 8 Söke/ AYDIN Tel: 0256 511 14 26 E-Mail: emine.sen@adu.edu.tr

ÖZ

Amaç: Ülkemizde 2007-2012 yılları arasında hakemli ve düzenli olarak yayın yapan hemşirelik dergilerinde yayınlanan araştırma makalelerini; araştırma türü, yazar konumu, tez olma durumu, yayın dili, konu alanı ve örneklem grubu özellikleri açısından incelemektir.

Yöntem: Retrospektif - tanımlayıcı olarak yapılan çalışma kapsamına 11 hemşirelik dergisi dâhil edildi. Araştırmanın örneklemini olasılıksız örnekleme yöntemi ile 2007-2012 yılları arasında hemşirelik dergilerinde yayınlanan araştırma makaleleri oluşturdu. Verilerin toplanmasında sekiz sorudan oluşan veri toplama formu kullanıldı. Araştırma verileri SPSS 17.0 paket programında analiz edildi. Verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzde hesaplamaları kullanıldı.

Bulgular: Çalışma kapsamına alınan makalelerin; %29,5 ile en çok Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi'nde yayımlandıkları, yayınlanan çalışmaların büyük bir kısmının (%80,7) gözlemsel nitelikte olduğu, %75,6'sının öğretim elemanları tarafından yapıldığı, büyük çoğunluğunun (%96,6) tez dışı çalışma olduğu, %93,5 oranında Türkçe olarak yazıldığı saptandı. Konu alanları incelendiğinde makalelerin %16,7'sinin ruh sağlığı hemşireliği alanına yönelik olduğu ve çalışılan örneklem grubunun %27,2'ini öğrencilerin oluşturduğu belirlendi.

Sonuç: Bu çalışma 2007-2012 yılları arasında Türkiye'deki hemşirelik dergilerinde yayınlanan araştırmaların daha çok gözlemsel nitelikte ve tez dışı çalışma olduğu, öğretim elemanları tarafından yapıldığı, Türkçe olarak yazıldığı, ruh sağlığı hemşireliği alanında ve öğrenci örneklemleri ile yapıldığı sonuçlarını ortaya koymuştur. Bu sonuçlara dayalı olarak, hizmet alanında çalışan hemşirelerin araştırmalara katılımının artırılması, topluma dayalı ve hizmete dönük araştırmaların yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, hemşirelik araştırması, dergi makalesi, Türkiye.

ABSTRACT

Aim: To investigate the research papers published in nursing journals that were regularly broadcasted and have peer-review committee between 2007 and 2102 in terms of some features such as type of investigation, author's position, thesis status, publication language, subject area and sample group in our country.

Method: A total of 11 nursing journals were included in the scope of research carried out retrospectively and descriptively. The sampling of investigation consisted of research articles published in nursing journals between 2007 and 2012. In data collection a data collection form involving eight questions was used. Data of research were analyzed with SPSS package program, version 17.0. During evaluation of data number and percentage calculations were used.

Results: It was established that most of the articles included in scope of research were published in Journal of Anadolu Nursing and Health Sciences (29.5 %); vast majority of studies published (80.7 %) had observational characteristic; 75.6 % were carried out by instructors; most of them (96.6 %) were studies out of thesis; and 93.5 % were written in Turkish. When subject areas were studied it was determined that 16.7 % of them were related to the field of mental health nursing and students have comprised 27.2 % of the sampling group.

Conclusion: This study revealed that the investigations published in nursing journals in Turkey between 2007 and 2012, had rather an observational characteristic, they were studies out of thesis, they were carried out by instructors in the field of mental health nursing with students and were written in Turkish. Based on these results, increasing the participation of nurses working in service into investigations and conducting community-based and service-oriented investigations can be recommended.

Key Words: Nursing, nursing research, journal article, Turkey.

*Yrd. Doç. Dr. Adnan Menderes Üniversitesi Söke Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, **Doç. Dr. Adnan Menderes Üniversitesi Aydın Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölümü, ***Doç. Dr. Adnan Menderes Üniversitesi Söke Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü

Yazının gönderilme tarihi: 19.11.2013

Yazının basım için kabul tarihi: 09.09.2014

GİRİŞ

Günümüzde, sağlık alanındaki bilimsel bilginin artması, teknolojik gelişmeler ve uzmanlık alanlarının çoğalması ile birlikte hemşirelik biliminde de önemli gelişmeler olmuştur. Profesyonel disiplinlerde mesleğin uygulamalarında kullanılacak bilimsel bilginin üretilmesi ve paylaşılması gerekmektedir (Velioğlu 1999). Hemşirelikte bilimsel bilginin paylaşılması genellikle hemşirelik dergileri aracılığı ile gerçekleşmektedir. Bilimsel dergiler bilginin yayılmasına aracılık yapmanın yanında, araştırma bulgularının ve ilgili literatüre yapılan katkıların geleceğe aktarılmasına katkı sağlarlar (Kozak 2003b). Bu nedenle bilimsel dergiler vazgeçilmez bir değer taşımaktadır. Son yıllarda Türkiye’deki hemşirelik dergileri nitelik ve nicelik olarak gelişme göstermektedirler. Dergiler hemşirelik alanındaki çalışmalara ulaşmada önemli bir role sahiptirler. Bu anlamda ülkemizde yayınlanan ilk hemşirelik dergisi Türk Hemşireler Dergisi’dir (Yava ve ark. 2007). Bugün ülkemizdeki fakülteler / yüksekokullar, mesleki dernekler ve medya kuruluşları tarafından yayınlanan 19 adet hemşirelik dergisi bulunmaktadır. Bu dergilerde yayınlanan çalışmaların özelliklerinin bilinmesi, durum saptama ve gelecekte üretilmesi planlanan bilgiye yön vermesi bakımından önemli ve gereklidir.

Ülkemizde hemşirelik araştırmaları 1955 yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu’nun kuruluşu ile başlamış ve ilk hemşirelik araştırması 1959 yılında yapılmıştır (Velioğlu ve Oktay 1999). Daha sonra Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu’nda 1968 yılında bilim uzmanlığı ve 1972 yılında doktora programlarının açılması ile hemşirelik araştırmaları ve hemşireliğe özel bilimsel bilgi birikimi artmaya başlamıştır (Velioğlu ve Oktay 1999). Ülkemizde 1996 yılında Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Derneği’nin kurulması da hemşirelik alanında araştırma faaliyetlerinin örgütlü bir yapı kazanmasında önemli bir adım olmuştur (Bayık 2004). Ayrıca, “2000 yılından itibaren doçentlik sınavlarına giriş koşulu olarak Web of Science’de taranan dergilerde en az üç makale yayın-

lanmış olma” koşulunun getirilmesi ile birlikte, uluslararası yayınlarımızda da önemli derecede artış olmuştur. Yine hemşirelik eğitiminde lisansüstü programların artışına paralel olarak hemşirelik araştırmalarının da giderek artış gösterdiği, ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlandığı ve bilimsel toplantılarda sunulduğu görülmektedir (Korkmaz 2011; Ünsal ve Ergül 2010).

Hemşirelik tıp, sosyal bilimler ve diğer disiplinlerden alınan bilgiler üzerine temellenmiş, bilgi ve beceriye dayanan bir sağlık disiplini. Bu nedenle hemşirelikte sistematik yaklaşım ile bilimsel bilginin üretilmesi ve uygulamada kullanılması zorunlu ve önemli bir konudur. Bu konuda bilimsel araştırmalar önemli bir role sahiptir (Uzun 1996). Hemşirelikte bilimsel araştırmalar, gerçeklerin ya da kuramların gözden geçirilmesini, yeni teorilerin geliştirilmesini, test edilmesini, bilginin sorgulanmasını, yeni hipotezler oluşturulmasını ve problemlerin çözümünü sağlamaktadırlar (Jonsdotir 2001). Ayrıca bilimsel yöntemler ile yapılan niteliksel ve niceliksel hemşirelik araştırmaları bakım verme ve bakım alma sürecinin gerektirdikleri hakkında hemşirelere bilgi ve anlayış kazandırmaktadır (Bradshaw 1998; Upton 1999).

Türkiye’de yapılan hemşirelik araştırmalarının önemli bir bölümünün hemşirelik ile ilgili ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılarda ve dergilerde yayımlandığını görmekteyiz. Ayrıca hemşirelik araştırmalarının bir bölümü de diğer sağlık meslekleri ve eğitim bilimleri ile ilgili ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılarda ve dergilerde yayınlanmaktadır. Son yıllarda, bilimsel dergilerde yayımlanan makalelerin akademik yükselmede önemli olması dergilerin yapılarında, niteliklerinde ve kapsamında değişimlere neden olmuştur.

Ülkemizde yayınlanan hemşirelik dergilerinde yapılan yayınları inceleyen birkaç çalışmaya rastlamaktayız. Bunlardan birisi Ünsal ve Sökmen (2011) tarafından Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi’nin makale ve yazar özelliklerini değerlendirmek amacı ile gerçekleştirilmiş; derginin 33 sayısındaki 400 makale, makale ve yazar özellikleri açısın-

dan incelenmiştir. Bu çalışmada sözü edilen dergide daha çok tanımlayıcı araştırmaların (%84,5) yayınlandığı, çoğu araştırmanın (%97,1) akademisyenler tarafından yapıldığı ve yayın başına ortalama 21 kaynağın kullanıldığı bildirilmiştir. Bir diğer araştırma da Khorshid, Akın-Korhan, Hakverdioğlu ve Demiray (2012) tarafından yapılmış ve bir hemşirelik dergisinde 1985-2010 yılları arasında yayınlanan toplam 26 cilt, 65 sayı ve 896 çalışma incelenmiştir. Ekim ve Ocakçı (2012) ise 2000-2011 yılları arasında ülkemizde yapılmış olan teori temelli hemşirelik araştırmalarının belirlenmesi amacı ile bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada makale, yüksek lisans ve doktora tezlerinden oluşan toplam 3910 araştırma incelenmiş olup, bu araştırmaların sadece %3,5’inde hemşirelik ya da hemşirelik dışı teori kullanıldığı bildirilmiştir. Bütün bu bilgilere dayalı olarak ülkemizde hemşirelik alanında yapılan çalışmalara ilişkin sınırlı bilgiye sahip olduğumuz söylenebilir. Ülkemizdeki hemşirelik dergilerinde yayınlanan araştırmaların incelenmesi, mevcut durum hakkında bilgi edinilmesini ve ulusal hemşirelik araştırmalarını geliştirme stratejilerine katkı sağlayabilir. Yukarıdaki gerekçelerle bu çalışmanın amacı, ülkemizde 2007-2012 yılları arasında hakemli ve düzenli olarak yayın yapan hemşirelik dergilerinde yayınlanan makaleleri; araştırma türü, yazar konumu, tez olma durumu, yayın dili, konu alanı ve örneklem grubu özellikleri açısından incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma, Ocak - Mayıs 2013 tarihleri arasında retrospektif - tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, Türkiye’de 2007-2012 yılları arasında hemşirelik dergilerinde yayınlanan araştırma makaleleri oluşturmuştur. Araştırmaya olasılıksız örnekleme yöntemi ile yayın hayatını 2007-2012 yılları arasında düzenli olarak sürdüren ya da 2007 yılından sonraki yıllarda yayın hayatına başlayıp, düzenli olarak yayın yapmayı sürdüren hakemli hemşirelik dergilerinde yer alan araştırma makaleleri seçilmiştir. Türkiye’de hemşirelik alanında yayınlanan 19 dergi bulunmaktadır (Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi 2012). Bu

dergilerden sekiz tanesi düzenli olarak bilimsel araştırma yayınlamadıkları ve hakemli olmadıkları için çalışma kapsamı dışında tutulmuş ve araştırma kapsamına 11 hemşirelik dergisi dâhil edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen dergilerin 2007-2012 yılları arasında yayınlanan sayılarında toplam 1045 makale bulunmaktaydı. Bu makalelerin 354’ü (%33,9) derleme, 12’si (%1,1) olgu sunumu, dokuzu (%0,9) özgün yazı ve altısı (%0,6) klinik yazı niteliğinde oldukları için bu araştırmaya dâhil edilmemişlerdir. Sonuçta araştırmanın örneklemini toplam 664 araştırma makalesi oluşturdu. Araştırma kapsamına alınan dergilerin tüm sayılarına ve makalelerine internet üzerinden tam metin olarak ulaşıldı.

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından literatür desteği ile hazırlanan ve sekiz sorudan oluşan (dergi adı, yayın yılı, araştırma türü, yayın dili, yazarların konumu, konu alanı, örneklem grubu ve tez çalışması olma durumu) veri toplama formu kullanılmıştır (Khorshid ve ark. 2012; Ünsal ve Sökmen 2011). Araştırma verileri SPSS 17.0 paket programında analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzde hesaplamaları kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışma kapsamına alınan makalelerin dergilere göre dağılımı incelendiğinde; %29,5 ile en çok Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi’nde yayınlandıkları görülmüştür. Bunu %14,9 ile Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi ve %10,8 ile Hemşirelikte Araştırma ve Geliştirme Dergisi takip etmekteydi. Dergilerde yayınlanan araştırma sayılarının 2007 yılından 2010 yılına kadar giderek artış gösterdiği, daha sonraki yıllarda azaldığı dikkat çekmektedir. Ayrıca araştırmaların önemli bir bölümünün (%80,7) gözlemsel (tanımlayıcı, kohort ve vaka-kontrol çalışmaları) nitelikte olduğu görülmüştür. Araştırma türü bakımından deneysel/yarı deneysel araştırmaların ikinci sırada (%10,2) ve metodolojik çalışmaların üçüncü sırada (%6,8) yer aldığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırma Makalelerinin Dergilere, Yıllara ve Türüne Göre Dağılımları (n=664)

Dergilerin İsmi	Sayı	(%)
Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi	196	(29,5)
Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi	99	(14,9)
Hemşirelikte Araştırma ve Geliştirme Dergisi	72	(10,8)
Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi	63	(9,5)
Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi	61	(9,2)
İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Dergisi	60	(9,0)
Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi	45	(6,8)
Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi	32	(4,8)
Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi	16	(2,4)
Psikiyatri Hemşireliği Dergisi	18	(2,7)
Kardiyovasküler Hemşirelik Dergisi	2	(0,3)
Araştırmaların Yayın Yılı		
2007	95	(14,3)
2008	103	(15,5)
2009	116	(17,5)
2010	146	(22,0)
2011	102	(18,1)
2012	84	(12,1)
Araştırmaların Türü		
Gözlemsel	536	(80,7)
DeneySEL/yarı deneysel	68	(10,2)
Metodolojik	45	(6,8)
Niteliksel	12	(1,8)
SistematiK derleme	3	(0,5)

Çalışma kapsamına alınan dergilerdeki yayınlanan araştırma makalelerinin %75,6'sının öğretim elemanları, %16,3'ünün öğretim elemanı ve hemşire/ebenin birlikte hazırladığı çalışmalar olduğu saptanmıştır. Araştırmaların büyük çoğunluğunun (%96,6) tez dışı çalışma olduğu, sadece %1,7'sinde yüksek lisans ve %1,7'sinde doktora tezi olduğunun bildirildiği görülmüştür. Araştırmaların %93,5'nin Türkçe olarak yazıldığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Araştırmalarda Yazarların Konumu, Araştırmaların Tez Olma ve Yayın Dili Durumları (n=664)

Yazarların Konumu	Sayı	(%)
Öğretim elemanı	502	(75,6)
Öğretim elemanı ve hemşire/ebe	108	(16,3)
Öğretim elemanı ve öğrenci	27	(4,1)
Öğretim elemanı ve diğer sağlık çalışanı	17	(2,6)
Hemşire/ebe/doktor	10	(1,5)
Araştırmaların Tez Olma Durumu		
Yüksek lisans tezi	11	(1,7)
Doktora tezi	11	(1,7)
Tez çalışması olmayan	642	(96,6)
Yayın Dili		
Türkçe	621	(93,5)
İngilizce	43	(6,5)

Tablo 3. Araştırmaların Konu Alanları ve Örneklem Grupları (n=664)

Konu Alanı	Sayı	%
Ruh Sağlığı Hemşireliği	111	(16,7)
Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	91	(13,7)
İç Hastalıkları Hemşireliği	82	(12,3)
Hemşirelik Esasları	78	(11,7)
Hemşirelikte Yönetim	67	(10,1)
Hemşirelikte Öğretim	63	(9,5)
Çocuk Sağlığı Hemşireliği	57	(8,6)
Halk Sağlığı Hemşireliği	55	(8,3)
Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği	49	(7,4)
Hemşirelikte Araştırma	11	(1,7)
Örneklem Grubu		
Öğrenci	180	(27,2)
Sağlık çalışanı	150	(22,7)
Hasta yetişkin (hastanede)	136	(20,5)
Sağlıklı yetişkin	122	(18,4)
Hasta yetişkin (evde)	20	(3,0)
Hasta çocuk (hastanede)	18	(2,7)
Sağlıklı adölesan	10	(1,5)
Anne ve çocuk	7	(1,1)
Bilimsel makale	6	(0,9)
Akademisyen	6	(0,9)
Sağlıklı çocuk	4	(0,6)
Hasta çocuk (evde)	3	(0,5)
Yoğun bakım ortamı	1	(0,2)
WEB	1	(0,2)

Çalışmaya dahil edilen araştırmaların konu alanları incelendiğinde %16,7 ile birinci sırada ruh sağlığı hemşireliğinin yer aldığı, bunu %13,7 ile doğum, kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği ve %12,3 ile iç hastalıkları hemşireliği alanlarının izlediği saptanmıştır. Araştırmalarda çalışılan örneklem grubunun %27,2’sini öğrenciler oluştururken, %22,7’sini sağlık çalışanları ve %20,5’ini hastanede yatan yetişkin hastaların oluşturduğu görülmüştür (Tablo 3).

TARTIŞMA

Türkiye’de 2007-2012 yılları arasında hakemli ve düzenli olarak yayın yapan hemşirelik dergilerinde yayınlanan araştırma makalelerini araştırma türü, yazar konumu, tez olma durumu, yayın dili, konu alanı ve örneklem grubu özellikleri açısından incelemek amacı ile yapılan bu çalışmada, araştırmaların daha çok Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi’nde yayınlandığı, araştırma sayılarının 2010 yılına kadar giderek artış gösterdiği, sonraki yıllarda azaldığı, daha çok gözlemsel nitelikte ve tez dışı çalışma olduğu, öğretim elemanları tarafından yapıldığı, Türkçe olarak yazıldığı, ruh sağlığı hemşireliği alanında ve öğrenci örneklem grubu ile yapıldığı sonuçları elde edilmiştir.

Bu çalışmada incelenen araştırma makalelerinin daha fazla oranda Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi’nde yayınlandığı görülmüştür. Bu sonuç sözü edilen derginin TÜBİTAK yayın dizininde olması ve geleceğe yönelik olumlu yayın politikaları ile ilişkili olabilir.

Çalışmamızda incelenen araştırma sayılarının 2007 yılından 2010 yılına kadar giderek arttığı, 2011 ve 2012 yıllarında ise azaldığı görülmüştür. Bu sonuç akademik yükselmede uluslararası dergide yayın yapma koşulu aranması nedeni ile araştırmacıların son yıllarda daha çok yabancı dergileri tercih etmeleri ile de ilişkili olabilir.

Bu araştırmada en çok gözlemsel çalışmaların yayınlandığının görülmesi önemli bir bulgudur. Bu bulgu daha önce yapılan bazı çalışma sonuçlarını destekler niteliktedir (Bongiorno, Colleoni ve Casati 2005; Díaz-

Membrives, Farrero-Muñoz ve Lluch-Canut 2012). Ancak bizim araştırma bulgularımızdan farklı olarak, Borbasi, Hawes, Wilkes, Stewart ve May (2002) tarafından 1995-2000 yıllarında Avustralya’daki hemşirelik dergileri üzerinde yapılan çalışmada, makalelerin daha çok niteliksel çalışmalardan oluştuğu bildirilmiştir. Bu farklılığın nedeni Türkiye’deki hemşire araştırmacıların Avustralya’daki araştırmacılara göre niteliksel araştırma konusunda merak ve ilgilerinin daha az olmasıyla ilişkili olabilir (Borbasi ve ark. 2002).

Bu çalışmada elde edilen bir diğer önemli bulgu araştırmaların genellikle akademisyenler tarafından yapılması ve klinikte ya da alanda çalışan hemşire ve ebe-lerin çalışmalarda çok az oranda yer almalarıdır. Ülkemizde hemşirelik alanında yapılan diğer çalışmalarda da benzer sonuçlar bildirilmektedir (Emiroğlu, Ünlü, Terzioğlu ve Bulut 2005; Karatay ve Emiroğlu 2006). Yine benzer olarak Kozak (2003a)’ın çalışmasında da sağlık bilimleri alanında yayınlanan dergilerdeki makalelerin %93,9’unun akademisyenler tarafından yazıldığı belirtilmektedir. Bu sonuçlar ülkemizde hemşire yetiştirme çabalarının araştırmacıdan çok eğitici ve yönetici hemşire yetiştirmeye odaklanması (Velioglu ve Oktay 1999) ile ilgili olabilir. Bu durum ayrıca, ülkemizde hemşirelerin araştırma yapması ile ilgili yasal yükümlülüklerinin bulunmaması ve araştırma yapan hemşirelerin ödüllendirilmemeleri ile ilişkili olabilir. Hutchinson ve Johnston (2004) da hemşirelerin zaman kısıtlılığı, mevcut literatür hakkında bilgi eksikliği, uygulamada değişiklik yapmada yetki yetersizliği ve araştırma bulgularını uygulamak için destek yetersizliği nedenleri ile araştırma yapamadıklarını belirtmişlerdir. Bu araştırmada klinik hemşirelerinin araştırma yapma oranlarının düşük olması; halen alanda çalışan hemşirelerin farklı standartlarda eğitime sahip olmaları, akademisyenler tarafından yeterince desteklenmemeleri, sürekli eğitimin yetersiz olması ya da sürekli eğitim olanaklarından yararlanmamaları ile de ilişkili olabilir.

Çalışmamızda araştırma kapsamındaki dergilerde yayınlanan makalelerin sadece %3,4’ünün tez çalışma-

sı olarak belirtildiği saptanmıştır. Karatay ve Emiroğlu (2006)'nın çalışmasında ise yayınlanan makalelerin %40'ının lisansüstü tezler olduğu belirtilmiştir. Türkiye'deki bir hemşirelik dergisinin incelendiği bir başka çalışmada da makalelerin %9,5'inin lisansüstü tezlerden oluştuğu rapor edilmiştir (Ünsal ve Sökmen 2011). Arslan, Uzun ve Ofaz (2010)'ın hemşirelikte doktora tez çalışmalarını inceledikleri araştırmada da tezlerin yarısından fazlasının yayımlandığı rapor edilmektedir. Bizim çalışmamızda bu oranın düşük olmasının dergilere gönderilen birçok yüksek lisans ya da doktora tez çalışmasında bu durumun belirtilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca bu sonuç son yıllarda akademik ilerlemede lisansüstü tezlerinin uluslararası bir dergide yayınlanmasının önemli olmasından dolayı araştırmacıların yabancı dergileri daha fazla tercih etmeleri ile de ilişkili olabilir.

Bu çalışmada araştırmaların daha çok Türkçe olarak yayımlandığı bulunmuştur. Bu sonuç dergilerin çoğunun yayın dilinin Türkçe olmasıyla ilişkili olabilir. Yayın dilinin Türkçe olması araştırmaların daha çok kişi tarafından okunmasını kolaylaştırması bakımından önemlidir.

Hemşirelik araştırmalarının birincil amacı uygulama için gereksinim duyulan bilginin ortaya çıkarılması ve geçerli kılınmasıdır. Özellikle 1950'lerden sonra hemşirelik alanında yürütülen araştırmalarda konu odağının hemşirelik eğitimi olduğu, ancak 1970'lerden sonra çalışılan konuların klinik uygulamalara yönelik olduğu belirtilmektedir (Wilson-Thomas 1995). Bu çalışmada 2007-2012 yılları arasında yer alan hakemli dergilerde yayınlanan araştırmaların daha çok ruh sağlığı hemşireliği alanında olduğu ve bunu doğum, kadın sağlığı ve hastalıkları ve iç hastalıkları hemşireliği alanlarının takip ettiği görülmüştür. Benzer bir çalışmada, Díaz-Membrives ve ark. (2012), 2009-2010 yılları arasındaki hemşirelik dergilerini inceledikleri çalışmalarında daha çok kadın-doğum ve çocuk sağlığı alanında yayınların olduğunu rapor etmişlerdir. Karatay ve Emiroğlu (2006) da bir hemşirelik dergisinde 1999-2006 yılları arasında yer alan makalelerin

%22,2'lik oran ile en çok doğum ve kadın hastalıkları hemşireliği ile ilgili olduğunu bildirmişlerdir. Yapılan farklı çalışmalarda ise hemşirelik araştırmalarının daha çok hemşirelikte yönetim ve organizasyon (Marucci ve ark. 2013; Yin ve ark. 2000), hemşirelikte eğitim (Borbasi ve ark. 2002; Dyniewicz 2010; Yin ve ark. 2000), yetişkin ve yaşlı sağlığı (Dyniewicz 2010), klinik hasta bakımı (Borbasi ve ark. 2002; Marucci ve ark. 2013) alanlarında yapıldığı rapor edilmektedir. Bizim çalışmamızda araştırmaların daha çok ruh sağlığı hemşireliği konu alanında olmasının nedeni ruh sağlığının bütüncül hasta bakımında önemli bir konu olması ve ülkemizdeki hemşirelerin bu konuya duyarlı olmaları ile ilgili olabilir.

Bu çalışmada araştırmacıların, çalışmalarını daha fazla öğrenci, sağlık çalışanı ve hastanede yatan yetişkin hasta örneklem grupları ile yaptıkları görülmüştür. Bu konuda yapılan bir araştırmada ise bu çalışma sonuçlarından farklı olarak, hemşirelik araştırmalarının %44'ünün klinik uygulamalarla ilgili yapıldığı belirtilmektedir (Yin ve ark. 2000). Bizim çalışmamızda elde edilen bu sonuç araştırmaların daha çok akademisyenler tarafından ve akademik yükselme amaçlı yapılması ve klinik alan ile işbirliğinde bulunmaması ile ilişkili olabilir. Yine bu sonuç, akademisyenlerin öğrencilerden daha kolay ve çabuk veri toplamalarının, örneklem grubu olarak tercih etmelerini kolaylaştırdığı şeklinde yorumlanabilir. Bu durum, araştırma yapma gücümüzü öğrenci ve sağlık çalışanı örneklem gruplarına harcayarak, klinik uygulamalarda kullanabileceğimiz bilgileri üretmeye daha az yöneldiğimizi göstermesi bakımından önemlidir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Birincisi araştırma kapsamındaki makalelerin iki araştırmacı tarafından incelenmesi ve araştırma verilerinin toplanması "verilerin elde edilebilirlik ve/veya güvenirlilik eksikliği" konusunda bias oluşturabilir. Ancak verilerin toplanmasında, somut ve yoruma açık olmayan soruların yer aldığı bir form kullanılarak ve her iki araştırmacının katıldığı bir ön çalışma yapılarak standardizasyon sağlanmıştır. İkincisi bu çalışma-

da hakemli olan 11 hemşirelik dergisinde son altı yılda yayınlanan araştırma makaleleri incelenmiş olup, elde edilen veriler sadece incelenen araştırmaları temsil etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma 2007-2012 yılları arasında Türkiye'deki hemşirelik dergilerinde yayınlanan araştırmaların daha çok Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi'nde yayımlandığı, araştırma sayılarının 2010 yılına kadar giderek artış gösterirken, daha sonraki yıllarda azaldığı, daha çok gözlemsel nitelikte ve tez dışı çalışma olduğu, öğretim elemanları tarafından yapıldığı, Türkçe olarak yazıldığı, ruh sağlığı hemşireliği alanında ve öğrenci örnekleme ile yapıldığı sonuçlarını açığa çıkarmıştır. Bu sonuçlara dayalı olarak, hizmet alanında çalışan hemşirelerin araştırmalara katılımının artırılması, topluma dayalı ve hizmete dönük araştırmaların yapılması ve hemşirelik araştırmalarının kullanımının geliştirilmesi önerilebilir. Ayrıca Türkiye'de hemşirelik araştırmalarının çoğunlukla akademisyenler tarafından yapıldığı ve bu çalışmaların önemli bir bölümünün hemşirelik bakımı ile ilişkili sorunlara yeterince odaklanmadığı söylenebilir. Bu anlamda ülkemizde hemşirelik bakım hizmeti sunumu sırasında yaşanan problemlere yönelik akademisyen ve klinisyen hemşirelerin birlikte yapacağı araştırmalara gereksinim vardır. Bu araştırmalar farklı uygulama alanları ve klinik ortamlarda hemşirelik uygulamalarına bilimsel temel oluşturmada katkı sağlayacak, teori ile uygulamayı birleştirecek ve birey /aile /toplumun gereksinimlerine uygun sistematik ve kanıta dayalı hemşirelik bakımı vermeye olanak sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Arslan, F., Uzun, Ş., Oflaz, F. (2010). Türkiye'de hemşirelikte doktora tez çalışmalarının özellikleri, yaşanan güçlükler ve tezlerin kullanımı. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci.*, 2(2): 110-122.

Bayık, A. (2004). Hemşirelik disiplini ve araştırma. Erefe, İ. (Ed.). *Hemşirelikte Araştırma İlke Süreç ve Yöntemleri*. 3. basım, Odak Ofset, İstanbul, 13-26.

Bongiorno, E., Colleoni, P., Casati, M. (2005). Survey of what is published on Italian nursing journals. *Prof Inferm.*, 58(4): 246-255.

Borbasi, S., Hawes, C., Wilkes, L., Stewart, M., May, D. (2002). Measuring the outputs of Australian nursing research published 1995-2000. *J Adv Nurs.*, 38(5): 489-497.

Bradshaw, A. (1998). Charting some challenges in the art and science of nursing. *Lancet*, 351: 438-440.

Díaz-Membrives, M., Farrero-Muñoz, S., Lluch-Canut, M. T. (2012). Characteristics of nursing publications in journals with impact factor. *Enferm Clin.*, 22(5): 247-254.

Dyniewicz, A. M. (2010). Analysis of clinical nurses' publications in national journals. *Rev Bras Enferm.*, 63(6): 1046-1051.

Emiroğlu, O. N., Ünlü, H., Terzioğlu, F., Bulut, H. (2005). Hemşirelerin araştırmalara katılım durumları, araştırmaya ilişkin görüşleri ve bilgi gereksinimleri. *HEMAR-G*, 1(2): 64-86.

Ekim, A., Ocakçı, A. F. (2012). Ülkemizde teori temelli hemşirelik araştırmaları: Bir gözden geçirme. *D.E.U.H.Y.O. E.D.*, 5(4): 157-161.

Hutchinson, A. M., Johnston, L. (2004). Bridging the divide: A survey of nurses' opinions regarding barriers to, and facilitators of, research utilization in the practice setting. *J Clin Nurs.*, 13(3): 304-315.

Jonsdottir, H. (2001). Nursing theories and their relation to knowledge development in Iceland. *Nurs Sci Q.*, 14(2): 165-168.

Karatay, G., Emiroğlu, O. (2006). Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi'nin makale ve yazar özellikleri açısından değerlendirilmesi. *HEMAR-G*, 1(2): 59-69.

Khorshid, L., Akın-Korhan, E., Hakverdioğlu, G., Demiray, A. (2012). Bir hemşirelik dergisinin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 28(1): 47-55.

Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi (2012). Türkiye'de hemşirelik alanında yayınlanan Türkçe dergiler, <http://libguides.ku.edu.tr/content.php?pid=40495&sid=298033> (07.11.2013).

Korkmaz, F. (2011). Meslekleşme ve ülkemizde hemşirelik. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 18(2): 59-67.

Kozak, N. (2003a). Sağlık bilimleri alanında Türkiye'de yayınlamakta olan dergilerde hakem denetimi ile ilgili uygulamalar üzerine bir değerlendirme, <http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum1/nkozak2.pdf> (07.11.2013).

Kozak, N. (2003b). Türkiye'de yayınlanan akademik dergilerin niteliklerindeki zaman içerisindeki değişim nedenleri: Sağlık, sosyal ve teknik bilim alanlarında yayınlanan dergiler üzerine bir inceleme. *Bilgi Dünyası*, 4(2): 146-174.

Marucci, A. R., ve ark. (2013). The status of the art of scientific articles in Italy between 2003 -2009: An analysis of articles published by nursing Italian journals. *Prof Inferm.*, 66(2): 67-74.

Ünsal, A., Ergül, N. (2010). Türkiye'deki hemşirelik araştırmalarında kullanılan veri toplama araçları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1): 432-438.

Ünsal, A., Sökmen, S. (2011). Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu dergisinin makale ve yazar özellikleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(4): 10-16.

Upton, D. J. (1999). How can we achieve evidence-based practice if we have a theory-practice gap in nursing today? *J Adv Nurs.*, 29(3): 549-555.

Uzun, Ö. (1996). Hemşirelik araştırmalarının sonuçlarını uygulamada kullanmayı yaygınlaştırma yolları. *Türk Hemşireler Dergisi*, 46(4): 9-10.

Velioğlu, P. (1999). *Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar*. 1. basım, Alaş Ofset, İstanbul.

Velioğlu, P., Oktay, S. (1999). Türkiye'de hemşirelik araştırmalarına tarihsel açıdan kısa bir bakış. *HEMAR-G*, 1(1): 5-12.

Wilson-Thomas, L. (1995). Applying critical social theory in nursing education to bridge the gap between theory, research and practice. *J Adv Nurs.*, 21: 568-575.

Yava, A. ve ark. (2007). Hemşirelerin araştırma sonuçlarını kullanımında engeller ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği. *Gülhane Tıp Dergisi*, 49(2): 72-80.

Yin, T. J. C. ve ark. (2000). Priority-setting for nursing research in the Republic of China. *J Adv Nurs.*, 32(1): 19-27.